

НАУЧНИ ДИСКУСИИ

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ, ТУРЦИЯ И КРИЗАТА В СИРИЯ

Текст на среща дискусия, проведена на 6 февруари 2014 г. в ЮЗУ „Неофит Рилски”

Гости участници в дискусията:

д-р Алекс Алексиев – експерт по международна сигурност и радикален ислям. научен сътрудник в института „Хъдзън” – САЩ, председател на Център за балкански и черноморски изследвания в София

и

проф. д.ик.н. Владимир Чуков – арабист, експерт в областта на политиката на Близкия Изток и исляма – ВСУ „Черноризец Храбър” и РУ „Ангел Кънчев”

Модератор на срещата: доц. д.ф.н. Лазар Копринаров – ръководител на катедра „Философски и политически науки” към Философски факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”

Срещата бе осъществена с любезното съдействие и бе под егидата на Българския дипломатически институт. Домакини бяха: катедра „Философски и политически науки” към Философски факултет и катедра „Международно право и международни отношения” към Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград

***NB:** Текстът се публикува с много малки съкращения, които не са повлияли на изказаните тези и аргументи, на зададените въпроси, на мненията и позициите. Направен е максимален опит да бъде запазен автентичният език на участниците в дискусията, който да успее да предаде настроението и емоциите по време на форума.*

Доц. д.ф.н. Лазар Копринаров (ЛК): Здравейте, колеги! Уважаеми проф. Чуков, уважаеми д-р Алексиев, уважаеми колеги! За мен е наистина истинско удоволствие да бъда модератор на днешната среща дискусия, на която имаме такива изтъкнати експерти като проф. Чуков и д-р Алексиев. Най-напред искам да започна с няколко благодарности, които обикновено се полагат накрая, но не мога най-напред да не благодаря на нашите гости, както вече казах изтъкнати експерти, може би най-видните експерти в областта на исляма и радикалния ислям на Балканите, за това, че бяха така добре настроени към поканата да участват в една дискусия по темата: „Европейският съюз, Турция и кризата в Сирия”.

Бих искал да благодаря и на съорганизаторите на тази среща, в случая – Дипломатическия институт към Министъра на външните работи и катедра „Международно право и международни отношения” към Правно-историческия факултет, и естествено на катедрата, която аз представлявам – катедрата по „Философски и политически науки” във Философския факултет на Югозападния университет. Радвам се и специално бих искал да благодаря на всички вас за това ваше желание да участвате в дискусията. Не са толкова чести онези форуми, на които се събираме, на които да виждам толкова млади лица наред с колегите преподаватели, и смятам, че основанието, причината, мотивът за това да бъдете тук, очевидно, от една страна, е присъствието на нашите гости, от друга страна, темата, която сама по себе си е много привлекателна.

Проф. Владимир Чуков е прекарал една значителна част от живота си в арабския свят. Ако не се лъжа, в Сирия той е получил висшето си образование. Така че тази тема е част от „кожата”, с която той възприема света. А пък уважаемият д-р Алекс Алексиев е прекарал голяма част от живота си в Съединените щати – в RAP Corporation, в Станфордския университет, ако не се лъжа, т.е. в един от най-елитните световни университети, и от няколко години в България е създател на Центъра за балкански и черноморски изследвания. Разбира се, той никога не е прекъсвал връзката си с България. Аз съм на такава възраст, че помня как той бе съветник на правителството начело с министър-председател Филип Димитров. Тези, които са преди мен като възраст, сигурно знаят, че бащата на д-р Алексиев е един от най-прочутите в историята на българското изобразително изкуство карикатуристи – Райко Алексиев, който заради карикатури на Сталин през 1944 г. си е отишъл от този свят. Проф. Чуков е автор на може би десетина книги за арабския свят и международните отношения, а пък, от своя страна, д-р Алексиев е автор на хиляди участия в медиите по света и у нас, консултант и съветник на най-високо равнище. Така че със сигурност това е част от мотивацията на всички вас да дойдете на тази дискусия, но аз смятам, че наред с участниците на това високо ниво, за което отново искам да благодаря, със сигурност интересът е породен и от самата тема на дискусията.

Макар че не сме поставили в заглавието темата за Сирия на първо място, очевидно най-животрептущата тема е тази. Любопитното е, че ако българите като цяло, в мнозинството си, поназнайваха нещо за Сирия допреди година-две, днес не просто поназнайват, ами и в бита си усещат проблемите на тази държава. Имам предвид трудния, щекотливия, сложния въпрос със сирийските бежанци в България. Някой беше казал, че Сирия е на един ден пътуване с кола от България, но не бяха много хората, които знаеха какво става в Сирия до около преди няколко месеца, когато всъщност трябваше да се реши на базата на използваното химическо оръжие в Сирия каква да бъде реакцията и на САЩ, на Русия и на Европейския съюз. Затова смятам, че темата е изключително насъщна, актуална, тревожна и изискваща различните гледни точки да се срещнат и да се намери някакво общо решение. Говоря за нас в случая с бежанците, но говоря и за Европейския съюз и изобоз в глобален мащаб, защото проблемът на Сирия не е проблем само на Сирия. Това, което всъщност става там през последните три години и най-вече през последните месеци, е, че Сирия се е превърнала в сцена на пренареждане на отношенията в Близкия Изток след Арабската пролет. Сирия наред с всичко друго е среща на интересите на регионални и глобални сили. Неслучайно срещата Женева II беше резултат от някакво споразумение, някаква договореност между Русия и САЩ. Но темата „Сирия” със сигурност ще продължи още много дълго време да ни вълнува. Защото като че ли нито Женева II се справи със задачата си, нито Европейският съюз се оказа достатъчно силен въпреки Лисабонския договор, за да участва така активно в подобни регионални, но с глобален ефект проблеми. Всичко това, наред с темата за Турция, с протестите, с това, което евентуално става в Турция – като преориентация на самата държава и на Ердоган, със сигурност са предизвикали вашия интерес и аз с голямо удоволствие очаквам, че той ще бъде до голяма степен задоволен от такива гости, каквито има от лявата и от дясната ми страна. Няма да вземам повече време от ценното време, с което разполагаме днес. Затова ще дам думата на двамата гости, като след техните въведения вие ще имате възможност за въпроси, за различни мнения, защото със сигурност има и такива. И така, давам думата на нашите гости. Заповядайте! Има думата д-р Алексиев.

Д-р Алекс Алексиев (АА): Благодаря за любезното представяне, аз може би преди три минути научих каква е темата, затова и нямам нищо подготвено, но мисля, че

темата е изключително важна, не само защото в момента Сирия е един кризисен район, но и понеже в последният месец, месец и половина в Турция стават особено важни събития, които касаят и нас, българите. Също така Европейският съюз има отношение по въпроса. Моето мнение е, че докато до миналия август-септември имаше много хора в международната общественост, които мислеха, че дните на Башар Ал Асад са преброени, сега това не може да се твърди. Има няколко причини за това. Основната е неадекватната политика на САЩ и на ЕС, и в същото време политиката на Турция, която в никакъв случай не е, не беше и не помагаше да се реши тази криза от самото начало. С други думи, в момента може да се очаква, че още няколко месеца, може би година, Асад ще остане на власт.

Другият негативен момент е, че докато в началото в опозицията на Асад имаше много светски, демократични елементи, в момента в главната опозиционна сила е радикалният ислям, джихадисти и пр., подпомагани, от една страна, от Саудитска Арабия, от друга страна, от Турция, а това не е добре не само за Сирия, не е добре и за Европа. Защото утре тези джихадисти, които са останали живи там, ще се върнат по страните си. Какво означава, когато ти ставаш един закоравял джихадист, терорист, и се завърнеш в своята родина? Знаем, че само според министъра на външните работи на Босна и Херцеговина, само от Босна има 300 души джихадисти, които се бият в Сирия. От Германия има също не по малко от 300, от Англия... Говорим за една огромна вълна от хора, които стават професионални революционери и то в най-лошия възможен смисъл на думата. Какво ще стане, ако тези хора имат разрешение по един или друг начин да започнат да се връщат по своите родни места? В Сирия в момента според някои има 300 души чеченци, според някои има много повече. Това също касае евентуалната ситуация в Русия, в Северен Кавказ, която и така е много сложна... Ние видяхме, когато тук става въпрос за присъствието на сирийските бежанци, че имаше стотици чернокожи бежанци, които ужким бяха бежанци от Сирия, а в Сирия не живеят чернокожи, нито пък в Турция. Това са, даже нашето правителство не желаше да го признае, това са бивши джихадисти, на които турците просто им казаха: „Махате брадите, хвърляте паспортите и отивате в България като бежанци.“ В никакъв случай това не е едно положително явление за нас. А какво е станало с тях? Сега не ги виждам пред джамията, където седяха цели тълпи преди месец-два. Но общо взето не можем да мислим, че Сирия никак не е дълбоко въввлечена в тези събития и че когато ситуацията там се реши по един или друг начин, ние отново ще бъдем залети от вълни бежанци. Ние трябва да бъдем подготвени за това.

Според мен беше една огромна грешка за това правителство да пусне бежанците в самия център на София, това в никоя държава не се прави. Има си лагери по границата, вижда се кои от тези хора са легални бежанци, в смисъл, че имат право да поискат убежище, и кои не са. Даването на политическо убежище е, бих казал, една свещена норма на цивилизованото общество, не можем да го откажем, но в същото време имаме право да се защитаваме от хора, които са не легитимни бежанци. Но аз ще спря дотук. Владо Чуков разбира тези неща по-добре. Надявам се, след това да има някаква дискусия.

ЛК: Да, благодаря. Има думата проф. Чуков. Както вече стана ясно след кратките въведения, ще можем да задълбочим отделни аспекти и съответно да чуем и ваши позиции, колеги. Има думата проф. Чуков.

Проф. д.и.н. Владимир Чуков (ВЧ): Благодаря, проф. Копринаров. Първо бих искал да благодаря за поканата и за реализирането на тази великолепна инициатива. Наистина много е приятно човек да се среща с млади хора, да дискутира такива много

важни проблеми, които са част от нашето общество, от нашия дневен ред. Да, наистина, Сирия общо взето навлезе в нашия бит. Може би преди пет години, когато давах първото си интервю, че в България ще има такъв бежански поток, ето тук е човекът, за чиито сайт аз го дадох, тогава ми каза, че просто говоря глупости, преди пет години. Какви ми бяха аргументите? В Близкия Изток живеят 300 милиона араби. 200 милиона от тях живеят с между 2 и 3 долара на ден. 2-3 долара е дневния им доход. За сравнение, ние, българите, живеем някъде със 7-8 долара дневно. Тоест, рано или късно тези 200 милиона, когато има някаква искра, когато стане нещо, няма как да не дойдат насам. Колкото и да сме бедни, колкото и да сме неприветливи, рано или късно те ще дойдат. Аз го казах естествено, когато беше пикът на кризата в Ирак. Сега вече трябва да кажа, че като сирийски възпитаник винаги съм смятал, че между България и Сирия има геополитическа зависимост. Неслучайно хан Тервел разбива арабите през 717 г., повикан от Лъв IV (византийския император), неслучайно цар Симеон поддържа връзка с Арабския халифат, Фатимидският халифат. Тоест, има една геополитическа взаимовръзка: „Врагът на моя враг е мой приятел”. Така че много е важно кой управлява Босфора. Това е силната държава в тази част на света, и съвсем нормално е на север от Босфора и на юг от Босфора двете държави да имат генетична връзка. Има генетична връзка. Така е било по времето на Византия. Така е било по време на Османската империя и сега е така. Тоест, тогава, когато Тома Славянина, който се е опитал да направи някакви събития във Византийския двор, е бил поставен от халифа на границата между Византия и халифата, за да брани халифата от Византия. Тоест, виждате едно постоянно движение между онази държава, която е на север, и онази, която е на юг. Сирийските бежанци всъщност показват именно това. Нас не ни интересува какво става в този стан, интересува ни, естествено, но определено сме много по-чувствителни от това, което става в Сирия, отколкото от това, което става в Либия. Последната е много далеч. Имиграционният модел от нея отива директно в Западна Европа. Ирак е също така относително далеч. Афганистан – още по-далеч. Когато съм пътувал това разстояние, когато бях на вашата възраст, като студент, 1 600 километра са от Капитан Андреево до Мала Хала – това е КПП-то, което е централно между Турция и Сирия. Сега, между другото, то е в ръцете на фронта Нусра. От време на време Нусра, от време на време конферентната алкайдистка организация. Тоест представете си кой в момента ни посреща от страна на Сирия.

Наистина всичко това ме кара да лансирам тезата, че българските политици трябва да бъдат на ниво, да работят с технически план за посрещането на сирийските бежанци. Ето, сегашното правителство казва: „Ние сме преодолели бежанската криза.” Има там някакви седем пункта, които се изпълняват от Светлин Йовчев, той вчера даде някаква пресконференция, че службите са давали много активно сигнали на предното правителство, че то нищо не е направило. Напротив, аз имам точно обратната информация, че предвижданията за миналата година са, че бежанците ще се повишат едва с 10% у нас от Сирия. Ние средно имаме годишно от 500 до 800 бежанци и предвижданията са да станат до към 100 човека повече, затова те са препоръчали в Харманли да бъде направен този лагер. Между другото от него нищо не беше направено. Вие видяхте в какво състояние беше. Тоест, къде е слабата част на българската външна политика? Това е прогностиката. Ние трябва да бъдем на нивото на една зряла държава. Турция е държава, която претендира, че гледа 50 години напред. Хайде ние да не гледаме 50 години напред, да гледаме поне 20 години напред, т.е. поне 5 мандата напред. Това е, което нас ни кара, мен ме кара като експерт да си мисля, че ние трябва да имаме стратегия по отношение на този регион. Да, наистина не е приятно човек да се занимава с този регион, защото оттам идват само неприятности – бежанци,

революции, терористи, камикадзета и т.н. Но когато ние не се занимаваме с тях, те се занимават с нас.

Много по-приятно е да се занимаваме със Западните Балкани. Да, това беше приоритет на Николай Младенов, и Кристиан Вигенин сега го каза. Да де, ама бежанците не идват от Запад, идват от Изток, така че ние трябва да имаме стратегия. Стратегия, която да покаже зрелостта на българската държава, независимо кой я управлява – дали е БСП, дали е ГЕРБ или е някаква комбинация – поне на този етап някак си това не става, и за мен е белег тази недостатъчност. Фактът, че имаме протести, беше много интересна картинката, както каза и д-р Алексиев, едни бежанци в центъра на София и едни протестиращи, като в същия момент бежанците гледаха протестиращите и казаха: „Абе тези хора какво искат?“ Нали, просто беше много интересна картинка, защото то е на едно и също място. Нали го знаете, там джамията е малко по-надолу от Министерския съвет. Просто една колизия между външна и вътрешна политика. Просто ние трябва да направим нещо. Сега дали наистина са овладели бежанската вълна, лятото ще покаже, защото обикновено зимният сезон е малко по-мъртъв, по-малко хора идват, но така или иначе през лятото най-вероятно отново ще се намерят съответните канали.

Нека да кажем следното, че поне по моя информация, кандидатите за бежанци в България са били около 30 000 и са дошли около 11 000, т.е. на всеки три кандидата двама са се провалили, един е дошъл. Тоест ако направим следната проекция..., вие си представете колко човека ще дойдат тук. Сега знаете, че бяха разположени по браздата полицаи, военни, имаше някакви проекти за мрежи и т.н., аз си мисля, че по този начин една имиграция не може да бъде преодоляна. На нас ни трябва стратегия както по отношение на това, което става в самата Сирия, така и да имаме много детайлна информация какво става в самата Турция. Там е една какофония. 750 000 сирийци има там. Те са със статут на гости, обаче няма такъв правен статут „гости“. Турция преди няколко години, когато твърдах, че ще дойдат тези хора насам, към България, имаше около един милион нелегални имигранти. Около един милион. По едно време имаше 400 000 афганистанци, които работеха по строежите на Истанбул. Работят, работят, работват между 5 и 10 000 долара и тръгват. Къде тръгват? През България. Значи, няма как този инкубатор Турция да не ни залее с такива хора. От всякъде: от Иран, от Афганистан, от Палестина, от Сирия, от където щете. Ето, погледнете Истанбул на какво заприлича. За първи път на последните парламентарни избори кюрдите вкараха депутат от Истанбул. Какво ви говори това? Че Анадолът се е преместил в Истанбул. Там редовно партията АКП печели кметското място. Така, че ето това е нещото, което ние като държава трябва да направим като компонент, като бъдеща стратегия и колкото по-скоро се направи, толкова по-добре. Защо? Защото съгласете се, колеги, на практика на 1 600 км. от нас Северна Сирия си е един Афганистан. Просто един Афганистан. В момента излизат различни информации. Само алкайдистите, тези, които са членове на фронта Нусра и на Ислямска държава в Сирия и в Ирак, са около 30 000 бойци. Преди три години те бяха 3 000, сега са 30 000 – десет пъти повече. И това са само алкайдистите, само онези, които са лоялни на Айман ал Заухахири, другите са конкуренти на Айман ал Заухахири, те са още по-големи, бих използвал думата „изверги“.

Имаше впрочем много интересни изследвания за разликата между умерените ислямисти, които се поддържат от Саудитска Арабия, и алкайдистите, наистина има огромна разлика. Остатъкът, бунтовниците са около 150 000 и малко повече от остатъка са т.нар. ислямисти, вече крайните, както споменах, алкайдистите и има т.нар. ислямски фронт. Ислямският фронт е спонсориран от Саудитска Арабия. Сега, докато пътувахме с д-р Алексиев, говорихме каква е прогнозата, какво ще стане в Сирия?

Наистина в Сирия е патова ситуация, но моето лично убеждение е, че там, където Саудитска Арабия е стъпила, просто няма отървяване. Ето, ще ви дам един прост пример, Афганистан през 79 – 89 г., това са оценки на самите ислямисти, Съветската армия е най-мощната армия в света, просто дори днешни сравнения със сегашната НАТО-вска и тогавашната съветска армия, е много пъти повече в полза на тогавашната Съветска армия. Тогавашно, колеги, Саудитска Арабия изразходва половин трилион, 500 милиарда долара, и в крайна сметка Съветската армия беше победена, те просто трябваше да напуснат. Сега в момента, до този момент – три години в Сирия, Саудитска Арабия са изразходвали 100 милиарда долара, т.е. има накъде – 400 милиарда стоят готови.

Има два фактора, които ние, европейците, и американците не можем да приемем, да разберем. Това са: първо, ужасно многото пари, и второ, фанатизмът. Това са неща, с които няма как да се пребориш – всякакви лупинги, всякакви пилотажи, всякакви лавирания, всякакви истории, администрацията на Обама, както показва на този етап, е, че прави грешни стъпки. Ето сега, буквално на втората сесия в Швейцария, Иран ще се завърне. Иран се завръща и то с пълна сила. Между другото това, което ми направи впечатление е, че наистина на страната на джихадистите, на опозицията се бият всякакви радикални елементи откъдето искате, а на страната на Башар Ал Асад са 40 000 шиити, които са ръководени от иранските пазараби. Дори има убити, това са корпусът на Ислямските гвардейци, това са Хизбула, пакистанци, афганистанци, египтяни, какви ли не – 40 000 шиити. Днес по този повод излезе много интересна справка. Всички те са формирани, обучени вече се превръщат в една шиитска полиция под командването на иранските паздари. Това означава, че те стават много силни и когато са анонсирани в Женева с организацията 5 плюс 1, на практика вече много трудно биха могли да бъдат спрени. По този начин в Сирия се получава един огромен и огромен сблъсък. Пак искам да спомена, всичко това, колеги, е на 1 600 км. от нашата граница. Само на 1 600 км.

Имаше един много точен израз: „Пакистанизация на Турция и афганизация на Сирия.” Тоест това, което беше на времето на границата на Пакистан и Афганистан, сега се премести на границата между Турция и Сирия. Разликата е, че Афганистан е на около 6 000 км., много е далеч от България. А Сирия е само на 1 600 км. и още нещо, Сирия е средиземноморска държава, тя е традиционно свързана с Европа. Така че България няма как да остане на сухо, на завет от тези събития. Колкото по-скоро ние разберем, че ние сме в този ареал, толкова по-добре. Трябва да имаме стратегия, а не технически план за противоборство, за противопоставяне на бежанската вълна. Общо взето много са нещата, бихме могли да говорим за европейската политика, за нюансите на европейската политика, на практика вие сте студенти по международни отношения, по политология, учите предмета „Международни преговори”. В Монтрьо, колеги, бе преговорно изкуство. Всяка една от делегациите показва стил и поведение. Аз го сравнявах със стила на иранските и английските футболни отбори, а сирийския режим го оприличих на Манчестър Юнайтед. „90 минути” бяха в бясна атака, бой по системата, безапелационна атака, която казваше: „Ако не ни слушате, ставаме и си заминаваме.” Така че стоят и ги слушат. Вместо 10 минути, говориха 30 минути.

В същото време елате да видите какво означава преговорно изкуство от страна на англичаните. То може би ще бъде много интересно за вас като млади хора. За първи път на международен симпозиум беше защитена позицията на ухабизма. Сирийският режим излезе с декларация, в която иска инкриминирането, на, ще цитирам точно: „неверническите и ухабитските идеологии.” Тоест те атакуват Саудитска Арабия по този начин. Впрочем Саудитска Арабия върна отговора преди два дни с декрет, който има статут на закон, който отрежда на всеки един саудитец, който воюва навън, извън

саудитската армия, воюва в терористични групировки, на националната територия, на региона или някъде по света, лишаване от свобода от 3 до 15 години. Но ще ви бъде интересно, ето това ви го говоря като български експерт, не Саудитска Арабия пое защитата на уахабизма, а Катар. Ще цитирам катарския външен министър, той каза следното: „Какво искате вие от уахабизма?“ Това е негов цитат, просто цитирам. Това е много важно за човек, който се занимава с тези неща. Уахабизмът означава висок жизнен стандарт. Там където има уахабизъм, няма гладуващи. Ето това е логиката, но за първи път, това, колеги, е наистина висша форма на сблъсък, т.е. не само, ако щете на политическо, идеологическо, сектантско, ако щете догматично, наистина всички степени на противопоставянето видяхме в Монтьо.

Аз съм убеден, че един ден тези речи, тези изказвания, които направиха съответните ръководители на делегациите, ще влязат в учебниците по международни преговори и конфликти. Така че много, много неща могат да се кажат, но именно това на мен като експерт ми направи впечатление, именно Катар, не Саудитска Арабия, а Катар. Отгук идват и големите въпроси, но за това може би ще стане въпрос в дискусиата. Благодаря ви!

ЛК: Благодаря! Двете въведения вече са налице, със сигурност са предизвикали въпроси, а може би и противоположни становища. Колеги, имате думата. Може би, докато си формулирате въпрос или становище, аз ще „поведа хорото“, част от задълженията ми всъщност са такива. Д-р Алексиев, малко изненадващо за мен, откровено казано, направихте прогнозата, че в близките месеци или година вероятно ще падне режимът на Асад, ако добре съм разбрал, но всъщност от друга страна, чухме целия котел от врящи противоречия вътре в страната, които не подсказват може би такъв изход, ако добавим и трето, това вече е мое мнение, но то се споделя от много американски и руски експерти, наблюдаващи преговорния процес в Женева II, той съвсем не е успешен. Да, със сигурност ще се изучава от гледна точка на атаки и взаимни атаки и аргументи, но никакъв положителен резултат не се постигна. Ако символично използваме факта, че влязоха от различни входи и излязоха от различни изходи двете делегации, той показва, че нищо средно не е намерено, че почва за някакъв диалог реално няма. Тоест преговорният процес в Женева II се оказва неуспешен. Разбира се, той е неуспешен вероятно до някаква степен поради това, че нито едната страна, нито другата страна се смятат за достатъчно репрезентативни на интересите, които формулират делегациите им. Защото нито опозицията, която е с делегация в Женева, е достатъчно представена с всичките ѝ интереси, които са срещу Асад, нито пък делегацията на Башар Ал Асад е толкова силна, от гледна точка на легитимността си с оглед на ситуацията в страната му, където части от нея вече фактически не са под неговия контрол. Та моят въпрос е: Какво ни дава основание да очакваме, д-р Алексиев, че в близко време ще падне режимът на Асад?

АА: Може би не съм се изказал правилно или не се е разбрало добре това, което исках да кажа аз. Аз съм казвал многократно, че идеята, която бе лансирана през миналия август-септември, че дните на Асад са едва ли не преброени, беше абсолютно погрешна и че това, което става в Сирия и в Турция, гарантира, че Асад ще бъде на власт още дълго време. В края на краищата не е ясно дали Сирия ще остане една държава, каквато е била досега, много е вероятно тя да се разчлени. През август-септември почти всички вярваха, че Асад няма дълго време да остане на власт, сега е точно обратното. И това е, преди всичко това искам да кажа, интересно е да се помисли защо? Защо се получи такава рязка промяна?

Първо, защото, както знаете, американците тогава говореха за военен удар срещу Асад, което никога не е било сериозно от администрацията на Обама. Точно обратното, той не искаше да употребява военна сила и намери лесен начин да не трябва да го направи, като каза: „Аз ще попитам Конгреса, дали ще разрешат.“ Въпреки че по американския закон той имаше пълното право да заповяда някакъв военен удар или военна намеса, той не го направи, защото просто не искаше и оттогава фактически се започна с тези химически оръжия и след това с новите преговори с Иран. Всичко това прави възможно дългото оставане на Асад. С други думи, вземете химическите оръжия според сключения договор за отстраняването на химическите оръжия, те трябваше да бъдат ликвидирани до юни тази година. Това ще рече, че до юни тази година тези оръжия са под попечителството на Асад. С други думи, никой няма да тръгне да сваля Асад от Запада, докато той контролира химическите оръжия, даже това, което е вероятно и има някои индикации, че това става, е, че Западът и САЩ са готови да помогнат на Асад, ако алтернативата е джихадистите да получат тези оръжия.

Другото, което стана, е, че първоначалната шо-годе демократична съпротива и не до такава степен радикална, както сега, както и проф. Чуков каза, в момента е в ръцете на религиозни екстремисти, кои от кои по-лоши. И тук отново помислете защо стават тези работи. Само преди месец и половина, мисля, че беше в началото на декември, Държавният департамент във Вашингтон излезе с една инициатива да се съберат 200 милиона долара от частни и публични източници, които да се дадат, видите ли, на Турция и на Катар, да се опитат те да демилитаризират такива радикални мюсюлмани, което е една налудничавя идея. Абсолютно налудничаво, това само показва до каква степен Америка не е в час с това, което става, и това също значи, че това все пак дава някаква подкрепа на Асад. Така че, Асад е главорез и то от най-лошите, но последните няколко месеца се видя, че от другата страна са също така главорези.

Как ще се разреши този проблем е трудно да са предскаже, защото, както спомена и проф. Чуков, има елемент на религиозна война между шиити и сунити, и то не само в Сирия. Може би знаете, че същият процес започна и тече и в Ливан, всякакви атентати и пр. от сунити срещу Хизбула и обратното. В Ирак в момента същото това върви, както и в самата Турция. Между другото, режимът на Ердоган се поддържа изключително от религиозни сунити, докато алевитите, кюрдите, светски настроените турци и др. са от другата страна. Там също стават много интересни конфликти. Да вземем пример, който е симптоматичен. Например кюрдите от Северна Сирия, които се бият най-вече с нуцрасуидите и другите ислямистки групи, които проф. Чуков спомена, в тях има, зависи на кой източник вярвате, може би между 500 и 1 000 турски кюрди, които са отишли да се бият на страната на своите приятели, а пък те се бият срещу Нусра, ислямистите, джихадистите. Също така има сведения за около 1 000 турци – радикални ислямисти, които се бият на страната на Нусра. Така че там се получава де факто една минигражданска война. Хайде да го кажем по елементарни наблюдения, почти всички бежанци, които дойдоха в България от Сирия през Турция, са сунити. Няма да видите между тях едни или други, защо ли? Защото бежанските лагери в Турция се командват изключително много от сунити. Затова алевитите нямат никакво желание да се поставят под техния контрол, затова те, аулитите, които са много сходни по традиция и религия на турските алевити, те фактически най-често ходят при фамилии на алевити. Такива в Истанбул има много, дори в имиграцията, дори в тези лагери вече религиозната война е от значение.

Сега можем да поговорим по-специално за това, каква е била ролята на Турция. Каква е в момента? Но съвсем ясно е, че те в момента работят срещу Саудитска Арабия, опитвайки се да свалят Асад, обаче нямат същите идеи както саудитите. Там

има противоречия, факт е, че Ердоган дойде на власт с помощта на огромни, огромни средства от Саудитска Арабия в т.нар. шериятски банки, зелени пари. Това е нещо, което не е познато в България. Или поне за него не се говори. Има много интересни моменти, които директно засягат нас, както казва проф. Чуков, ние сме в непосредствена близост с тези ситуации и фактът, че 10 % от нашето население е мюсюлманско също има значение. Днес има всякакви интереси, всички, които са добронамерени към нас като държава, така че може би е по-добре да започнем да развиваме някои от тези тези по-подробно. Те са интересни, но за съжаление аз не виждам те да са добре дискутирани, да са анализирани тук, в България, освен когато хора като проф. Чуков излязат по телевизията, но общото ниво на знания за Близкия Изток, Сирия и дори Турция са, според мен, не на голяма висота. Така че трябва по-конкретно тези тези да бъдат избистряни.

ЛЖ: Благодаря, д-р Алексиев! Има думата доц. Лозев, след това доц. Пачкова.

Доц. д-р Камен Лозев (КЛ): Благодаря. Бих искал да кажа, че съм напълно съгласен с тезата, че този конфликт в Сирия, който започна като някакъв вътрешен конфликт, в момента се очертава като един от най-сериозните геополитически конфликти. В тази връзка бих искал да попитам д-р Алексиев, смятате ли Вие, че наистина Сирия е своеобразен тест за това, какво е равновесието на силите, по-специално между Русия и Съединените Щати? Защото Вие казахте, че всъщност Обама е избегнал нанасяне на удар, както се заканваше чрез Конгреса, но всъщност, според мен, голямото бягство на Обама, така да се каже, от ангажиране с конфликта стана, когато той прие руското предложение да се премине към дипломатическо уреждане на конфликта, което пък сега ни вкарва в едно много по-дълбоко бласто и всъщност, докато вървят някакви срещи в Женева *on the ground*, на полето, всъщност конфликтът се задълбочава много повече, и възелът вместо да се развързва, все повече се стяга.

И тук имам още един въпрос, който е интересен и който в известен смисъл беше повдигнат и от Вас. Конфликтът започва като вътрешен и до голяма степен като политически конфликт, но виждаме, че с времето, благодарение на това въвличане на външни играчи, конфликтът все повече става религиозен. Според мен това е много по-страшно, тъй като най-жестоките и деструктивни конфликти са тези на религиозна основа. Тогава, когато фанатизмът, изискването на бога, голямата сила, не ти дава да се откъснеш и разумно, рационално да решиш конфликта. Тогава конфликтът вече става джихадистки.

И тук бих искал да повдигна още един въпрос. Напълно съм съгласен и с двамата говорители, че всъщност Съединените щати демонстрираха една изключителна неподготвеност, едно изключително слабо познаване на дълбоката основа на онова, което се случва, и във времето показаха абсолютна загуба на ориентация. Светът не може да разбере какво се стремят да направят Съединените щати. Най-неприятно впечатление оставят тези общи думи на президента Обама, за това, че те не могат да гледат как се потъпкват универсалните човешки права и т.н. Всъщност конфликтът в Сирия показва и за Съединените щати, и за Турция факта, че те са дълбоко объркани от това, което става, и от това, което светът очаква от тях да направят, за да решат конфликта, а всъщност не го правят. И в тази връзка, искам да насоча един въпрос към проф. Чуков. Аз съм напълно съгласен, че на България ѝ липсва стратегия както във вътрешен, така и във външен план, но какво да кажем за нашата липса на стратегия, когато един такъв голям, вероятно най-големият, играч ни показва такава слабост по отношение на външнополитическите си възможности и капацитети да разрешава проблемите? България, според мен, също е много объркана и то не от днес или от

вчера, ние нямаме външна политика, защото голямата ни теза, когато се стигне до изразяването на позиция, е, че ние сме страна на Европейския съюз и едва ли не чакаме Европейският съюз да ни каже каква да бъде нашата външнополитическа стратегия. Според мен, ние сме с това съзнание за малък играч и тъй като сме вече членове на тези два големи блока, по инструкцията чакаме да създаваме своя национална стратегия. Благодаря!

ЛЖ: Благодаря! Може би в рамките на същия въпрос аз ще направя леко разширение. То е и към двамата наши гости. Стана ясно, и едва ли някой мисли по друг начин, че Сирия всъщност е теренът, на който се сблъскват интересите на глобалните играчи: на Русия и на Съединените щати, и съответно грешки допускат и в едната, и в другата посока. Но разширението на моя въпрос е следното. Как смятате, не е ли Европейският съюз другият голям играч, който допусна още по-големи грешки? Не е ли неговата позиция фрагментирана, оттам произтичат проблемите за България, за изясняване на нейната позиция. От една страна, имаме Франция и Великобритания, които бяха решили да подкрепят Съединените щати при евентуален военен удар, от друга страна, имаме Германия, Холандия, Испания, Италия, другия лагер, който искаше, ако може, всичко мирно и тихо да се размине, т.е. Европейският съюз се оказва в случая далеч по-неподготвен и остави нещата на тези двамата големи играчи. Европейският съюз, който години наред градеше силата си на базата на „меката сила“, да използваме това понятие на Джоузеф Най, се оказва абсолютно „извън играта“, когато пред него възникна такъв въпрос. Ако има някой по-свързан с темата за Сирия, то би трябвало това да е Европейският съюз, защото ние сме на 2 000 км., обаче Италия, Испания, Гърция, Кипър, те са на „един хвърлей място“, както се казва: „Пешком може да се измине.“ Моят въпрос е, споделяте ли и вие тази идея, че големият, несигурният играч на това поле се оказва Европейският съюз? И може би Съединените Щати в известна степен и заради това леко отстъпиха, елегантно, защото това се получи. Това, че американският президент поиска съгласието на Конгреса, то беше като „спри-кадъра“, поискано съгласие. Единствено французите се оказаха, Оланд, онзи, когото смятат за „мекушав“ политик, се оказва „ястреба“ в Европа по отношение на сирийския проблем. Благодаря!

АА: В Европейския съюз, за съжаление, нещата са доста сложни и бих казал от гледна точка на тези, които искат повече демокрация и мирни условия. Тенденцията е неприятна. Защо? Защото, когато Съветският съюз се разпадна, в Европа имаше някаква еуфория, че едва ли не „мир во веки веков“ настъпва и погледнете какво стана в Европа. Първото нещо, което стана, е, че всички европейски страни членове на НАТО без изключение силно орязаха разходите за отбрана, до такава степен, че те в момента са горе-долу около 1 %. НАТО имаше задължение да има минимално 2 % разход по отбраната. Защо е важно това? Защото, когато американците обсъждаха евентуален удар, и то частичен удар, съвсем „лек удар“, както каза държавният секретар, с ракети от Средиземно море, оказа се, че европейците не могат дори един малак удар да нанесат. Те просто нямат военна сила. И то до такава степен, че в момента в НАТО американците харчат $\frac{3}{4}$ от бюджета на НАТО, което няма за дълго да продължи, защото американският данъкоплатец с пълно право ще каже: „Това е съюз, трябва да е равен съюз.“ Това е една от причините. Европейският съюз просто няма военна сила, той е във военно отношение едно джудже. Неприятно е да се признае, но още по-неприятно е, че не се признава от европейските членове. Това означава, че трябва да им се отдаде чест на французите и англичаните, които започнаха операцията в Либия, но това, което не се знае, е, че вече на втория ден трябваше С – 17, големите самолети от Щатите, да

им носят боеприпаси, защото след един ден те вече нямаха достатъчно боеприпаси. Това означава да си военно джудже. И като имаш предвид, че ти не можеш нещо да направиш, ти дори не можеш да мислиш да го правиш. Това е много трагично, че е така, но е така.

Аз лично съм силно разтревожен, че България върви по същия път. Ние ужим щяхме да имаме, макар и малка, но ефективна военна сила – 2 %. Миналата година бяхме по-близо до 1 %, отколкото до 2%. Ако говорите с хора от армията, ще ви кажат, че все още някои подразделения са въоръжени с оръжия от Варшавския пакт. Една държава, която се уважава достатъчно, трябва да има една ефективна военна сила. А ако няма такава, е в една много голяма опасност, поне според мен.

Само съвсем кратко по първия въпрос, който зададохте. Коментар за това, че войната в Сирия става религиозна. Тя наистина става религиозна, но да не забравяме, че Сирия десетилетия наред се управляваше от една диктатура, тази на Асад, Хафез Асад, бащата на Башар Асад, който фактически се поддържаше от алауитите, една секта, която винаги е била в конфликт с мнозинството от населението и по-религиозно настроените. Може би си спомняте, че през 1986 г. Хафез Асад уби най-малко 20 000 души от Мюсюлманското братство в Кардахан, така че този елемент на религиозни войни винаги е съществувал в Сирия. Границите на Сирия са от договор след Първата война, те са абсолютно нереални, в смисъл, че те преминават секти, минават през религии и една държава, която е, бих казал, не по-нелегитимна, такава беше Югославия, която имаше същия проблем – граници се правят съвсем произволно, някои, в този случай с Англия и Франция, без да се зачитат тези религиозни и етнически брожения, и в края на краищата това води до конфликт.

ЛЖ: Благодаря! Нещо ще добавите ли проф. Чуков или да преминем към въпроса на колегата? Доц. Пачкова има въпрос.

ВЧ: Да. Само мога да добавя нещо към това, което каза д-р Алексиев. Наистина имаше карикатурни случаи по времето на военната операция в Либия. Говорим за НАТО. Знаете, че американците поеха командването за 15 дни, след това се оттеглиха и имаше карикатурни случаи като следния. Полевите командири от опозицията подават сигнал до НАТО, то да нанесе удари срещу позиции на войските на Кадафи. От подаването на командата до реакцията минават осем часа. Дори имаше случай, в който вместо да насочат удара си към Кадафи, бяха насочили удара си към опозицията. Това бяха френските военни. Тотален срив, просто се видя, че нито Франция, нито Великобритания са воювали. Но истината е, нека да кажем следното, че американската армия няма алтернатива. Просто няма алтернатива. Това много добре се знае и трябва ясно да се разбере, че без американска намеса не може нищо да стане. Нека да си го кажем директно.

Може би тук ще бъде интересно да кажа само „пет приказки“ за позицията на държавата Израел. Досега те бяха напълно неутрални. Буквално преди една седмица представител на израелската армия каза, че те няма да бъдат неутрални. Защо? Защото те стават съседи на „Ал Кайда“. 30 000 са алкайдистите, така че те не могат да стоят неутрални. В момента заедно с американците от Йордания правят две буферни зони: едната – в Голанските възвишения, т.е. на сирийско-израелската граница; а втората – на сирийско-йорданската граница. Това, което на мен ми направи впечатление, са думите на този анонимен офицер, представител на израелската армия, казвайки, че: „тяхното поведение ще бъде като към Хамаз в ивицата Газа, ако се наложи, вдигат самолетите и правят всичко на „салата“.“ Ще има убийства на отделни лидери на терористите. Това е, такова ще бъде поведението на Израел на този етап. Но определено си остават

големите различия с американската страна, не искам да навлизам в детайли, не зная доколко бяха верни, може би ще бъде интересен за вас последният разговор, който проведе Мубарак, подсъдимият египетски президент, в разговор с Обама. Знаете, че Обама и американската страна директно му казват: „Оттеглете се.” Саудитският крал беше много против, знаете, „топла” е връзката там. Знаете в момента какво се случи с Египет. Последният телефонен разговор между Обама и Мубарак, в който Мубарак е казал на Обама следното: „Момче, ти нищо не разбираш от нашия регион. Просто не се меси.” И му е затворил телефона, без да дочака никакъв превод. Така че това говори до голяма степен за големите противоречия. Наистина много сложни големи противоречия. Според мен във Вашингтон в момента взимат много, много сложно пилотирано решение. Това са съветници, тинк-танкове, мнения на този, мнения на онзи и на практика се получава едно огромно колебание.

Всъщност нека да кажем, че, моето лично мнение е такова, президентът Путин винаги е бил много добър „картоиграч”. Един човек, който е „покерджия”, който държи едни много слаби карти, но прави много висок анонс и му се връзват. Просто, доколкото излезе в арабската преса, не мога да твърдя, че това е достоверно, но, когато беше пикът от заплахата за военен удар от страна на САЩ, е имало едно обаждане от шефа на руската генерална армия, който е казал следното: „Ако вие нанесете удар срещу Дамаск, това означава, че вие нанасяте удар срещу Москва. Нашата реакция ще бъде ответна.” Така ли е сега, не зная доколко това е вярно, но е очевидно колебанието от страна на Вашингтон. Всичко това лансира и алкайдисти, и Иран, споменах ролята на паздараните, на Хизбула, тази огромната шиитска коалиция, която подpira режима на Башар Ал Асад. Да, наистина, преди около година той беше на път да падне. Нещо повече, тук ще цитирам един ирански вестник, в който дори Хасан Насрала, лидерът на Хизбула, в предпоследното си виждане с Али Хаменеи бил казал: „Башар Ал Асад си отива.” Али Хаменеи му отговорил: „Не, няма да падне.” Тоест дори двамата шиитски лидери са били на различно мнение. Друг е въпросът, че той във времето няма как да остане.

Това, което излезе като информация, е, че в момента руската и американската страна търсят подходяща алауитска личност, която да го смени. Опозицията вече си е дала имената на министрите, съвсем наскоро Ахмад Дхарба беше в Москва, посочи и онези личности от сирийския режим, които според тях не са с изцапани с кръв ръце. Така че на практика в Швейцария преговарят двете големи държави. Лошото е, че виждаме две форми на държавност, които се сблъскват. И двете са федерации, Руската федерация и САЩ, само че с коренно различни държавнически визии. Ето това всъщност усложнява вземането на решения, като се има предвид колебливата позиция по отношение на външната политика на демократическата партия, за което сме говорили с д-р Алексиев. Това, което предлага в момента Обама, са вижданията на Бил Клинтън. Бил Клинтън е успешен президент, само че, когато Бил Клинтън управляваше, Ердоган и ислямистите ги нямаше. Обама взема същите концепции и ги прилага по един и същ начин. Просто реалностите са коренно различни и затова се получи крах.

Традиционните съюзници на САЩ – Саудитска Арабия и Израел, казаха на Обама: „Не така. Така не става.” Ето тук връзваме и вашия въпрос за Европейския съюз. На практика традиционни сътрудници, много силни американски съюзници им казаха: „Това са си нашите интереси.” И погледнете в Египет какво става. Американците казаха: „Мюсюлманските братя са демократи”, но на практика видяхте какво се получи. Саудитска Арабия спонсорира преврата, това пред медиите не трябва да се казва, защото египетското посолство се сърди, спонсорираха т.нар. „промяна на властта”, армията направи преврат. Хайде да не споменавам думата „преврат”, взеха

нешата в ръце срещу една фактура от 12 милиарда долара на Саудитска Арабия. Тоест те им казаха: „Вие изгонихте Мубарак, само че ние ще върнем Сиси.“ Това е в Близкия Изток: „Ние сме тези, които ще командваме.“

За Европейския съюз аз си мисля, че тази „кишава“ политика, която води той, идва от самия договор от Маастрихт. Вие знаете, че външната политика е една от сферите, може би единствената сфера, в която националното надделява над общностното. Тоест, когато има разлика между София и Брюксел, би трябвало София да надделее. Така както правят Париж и Лондон. Така, както е логично да прави голямата държава. Парадокс 2009 г.: когато започна войната в Газа, чешкото председателство говори едно, Саркози говори коренно различно. Делегация на Европейския съюз в същото време..., а Саркози говори каквото му дойде на ума. Така че, това идва от самия договор, от Договора от Маастрихт.

И още нещо, на което не еднократно съм се възмущавал и констатирал. Погледнете Палестина. Тя е държава без бюджет. От един милиард бюджет годишно те изкарват около 5 %. Кой е големият спонсор? Големият спонсор е Европейският съюз. 500 милиона ги дава той и ние включително, ние, българските данъкоплатци. Защото сме част от Европейския съюз. Ние сме добрите спонсори, но не сме добри политици. Не умеем да стопанисваме. Не умеем да кажем: „Това така трябва да бъде, онова така. Ние искаме това.“ И това идва от конструкцията на нашия Съюз, от конструкцията на нашия субект и, естествено, че нашият субект, нашата организация остава социална, икономическа, политическа, но не и военна. Тоест, както каза д-р Алексиев, в НАТО САЩ са безспорните лидери. Така че, ето тук е голямото предизвикателство, ние като държава да си направим нашата стратегия. Можем ли, в състояние ли сме, как ще го направим, това са вече много силни въпроси към вътрешната политика на Република България. Тоест, как се взема външнополитическото решение? Аз просто си мисля, че трябва да има някаква промяна. На моя чисто личностна основа аз си мисля, че парламентът в този си вид, като основен стожер на нашата политика, не може да продължава да управлява. Погледнете какъв рейтинг има, независимо кой управлява. Обикновено рейтингът е между 5 и 15 %. Той трябва да взема решенията, защото по Конституция парламентът е висшият орган, т.е. трябва да се направи нещо. Аз не казвам точно какво. Разбира се, имам някакви предложения, но знаете, една колизия се получава. Трябва да има ефективност, но в същото време трябва да има и демократичност, представителство трябва да има. Само че на този етап ефективността е нулева.

ЛЖ: Благодаря! Доц. Пачкова имаше въпрос или изказване.

Доц. д-р Петя Пачкова (ПП): Аз си запазвам правото да се съмнявам, че златният милиард трябва по този начин да се меси във вътрешните работи на съседни страни, още повече близки на нас, както вие казвате, от която намеса ние страдаме, а не тези, които инициират тази намеса, това като първо. Второ, от тази гледна точка аз се радвам, че Европейският съюз има толкова малък военен бюджет, и затова не може да участва в такива удари. Тоест, той минимизира отрицателния ефект от намесата, може би. Имам два конкретни въпроса, евентуално с кратки отговори, ако може. Първият ми въпрос е какви са плюсовете и минусите на нашата политика спрямо бежанците, в сравнение с тази на развитите европейски страни, спрямо тяхната политика по отношение на бежанците? Тоест, какво трябва да направим в тази посока ние? И вторият ми въпрос: Как оценявате отношението на нашите лидери, на нашите власти, към опозицията в Сирия? Благодаря ви!

ЛЖ: Проф. Чуков, може би Вие?

ВЧ: Да. Наистина много интересни въпроси. Може би да започна от втория, ако нямате нищо против. Какво е отношението към опозицията? Ето тук вече ще използвам терминология и теория на външната политика. Външнополитическата линия, външнополитическият курс е един. Ние сме държава член на НАТО и в това не може да има никакво противоречие, ние сме страна член на Европейския съюз. В същото време обаче външнополитическият процес е различен, има нюанси между предишното правителство и сегашното правителство. Тук наистина можем много да говорим за отношенията между България и сирийската опозиция. Дори имаше изключително екзотични детайли, които ние бихме могли да предадем, макар че не им е тук мястото да ги споменаваме, но за мен беше твърде интересен фактът, че България стана член на Комисията за финансиране на сирийската опозиция. На времето приятелите на Сирия, в момента са 11 на брой, на времето бяха 120, имаше един по-разширен вариант. Сега вариантът е редуциран. Дори аз самият тогава се запитвах, България има ли такива възможности да бъде част от финансирането, да бъде част от финансирането заедно с такива държави като Саудитска Арабия, Катар, Германия, Франция и т.н.? Това бяха според мен химерите на тогавашните конструктори на българския външнополитически процес.

Всъщност поставяте много интересен въпрос, той би могъл по-точно да бъде формулиран като: „Каква е политиката на България по отношение на Сирия и изобщо на Близкия Изток?“ Ето един много двояк отговор. Например, как се появиха тримата членове на политбюро на Хамас в София, въпреки че Хамас отдавна е в листата на терористичните организации в Европа? Кой им даде визи? Ето тук е големият въпрос. Какво е съотношението между политиците и службите? Тоест, докъде е външната политика, докъде е националната сигурност? Ето това е въпрос, на който на този етап много трудно бихме могли да дадем еднозначен отговор. Впрочем от сегашното правителство се лансира много интересен закон за националната сигурност. Нещо, което на мен ми остава в съзнанието като малко „мътно“, как ще стане, какво ще стане, като че ли се опитват да поставят някакъв ред? Защото появата на тези тримата в България беше абсолютен гаф. Ние трябва да си оправим нашата къща, да поставим някакъв ред. Кой командва парада? Кой поема отговорността? По какъв начин? Това са неща, с които една демократична държава трябва да е наясно и да е оправила във вътрешната си и външната си политика.

Що се отнася до политиката към бежанците, това е също голяма тема. Просто България в това отношение няма традиции. Още преди пет години бях казал, че такова нещо ще ни се случи и то се случи. С този проблем трябва да бъдат ангажирани конкретни институции от Президент, през Парламент, до най-ресорните институции като Комитета за бежанците. Така че това трябва да бъде подредено, трябва да бъде направено. Няма универсална, успешна бежанска политика. Във Франция, в Германия, в Турция, ако щете в една Гърция, там имаше такива жалки случаи, в които местни хора пукаха надуваемите лодки на бежанци, на сирийци, които бягат от Турция, и тези хора просто се удавиха. Това беше ужасна история. Така че, това е част от вътрешния ни ред, вътрешния ни двор, от нашата си „къщичка“. Която първо трябва да подредим, а след това да правим каквото и да било.

АА: Аз ще взема отношение само към Вашето (към ПП) мнение, че няма нищо лошо Европа да няма военен капацитет, с други думи, че това ще ни накара да не се намесваме в конфликти. Това би било вярно, ако всички страни наоколо са демократични, миролюбиви и въобще няма никаква заплаха. Историята е показала, че

това не е така. Когато една държава или коалиция от държави демонстрира слабост, това насърчава агресията. Ако следите руските геополитически дискусии напоследък, съвсем открито се говори за това, че Русия трябва да анексира Източна Украйна, трябва да анексира Северен Казахстан, да не говорим за това, което има предвид в Молдова с т.нар. референдум на Гагаузия, спечелен така, както всички комунистически избори бяха спечелени – с 98,7 %. Така че, аз смятам, че това е една много погрешна преценка и, не дай си боже, ако утре някой в Турция..., между другото Ердоган не веднъж е говорил, ако не съвсем конкретно, то поне завоалирано, че Турция има някакви териториални претенции срещу България... Прочетете речите на Демиртоглу, колко е било велико отоманското наследство на Балканите, и ще видите, че не е напълно регламентирано, че няма да има на Балканите отново войни. Разоръжаване, когато другите се въоръжават – за мен това е една абсолютно пагубна политика.

ЛК: Благодаря! Други колеги. Да, заповядайте.

Българско национално радио (БНР): Възможно ли е един медиен въпрос, защото нашето време е много лимитирано. Проф. Чуков, аз бих искала да Ви благодаря за онова, което казахте като профил и политика на Европейския съюз. Мислите ли, че трябва да има национална политика? Според мен точно такава не се наблюдава в България. Аз имам един-единствен въпрос, с молба да го коментирате. Какво се случва между България и Турция и доколко това е в контекста на случващото се в Сирия? Защото в последните дни потокът на границата е изключително голям и той не е свързан с бежанци. Според мен се случи поредният дипломатически гаф в Брюксел, свързан с външната ни политика, с една визита, която даде Полша, и лично аз намирам връзка между онова, което Вие говорите, и това, което се случва в последните дни. Но Ви моля да бъдете по-конкретен, за да можем да пуснем всичко, което ще кажете. Диктофоните са пред Вас.

ВЧ: Тук трябва да навлезем в областта на вътрешната политика и трябва да дадем оценка на сегашния външнополитически механизъм на България. Тоест да дадем оценка на взаимодействието между президент и външен министър, ролята на парламента, на министерския съвет, просто това са четирите институции, които вземат решенията тук, в България. Лично аз винаги съм считал и не еднократно съм предлагал на подобни симпозиуми, че трябва да има един граждански сектор, граждански филтър, особено когато правихме дискусията за Македония. Общо взето българите трябва да си изяснят какви трябва да бъдат отношенията между България и Македония. Знаете, че България и Турция винаги са имали едни зигзагообразни взаимоотношения. Крачка напред, две назад. Някак си не ми се иска да навлизам в детайли кой е виновен, защото, ако кажа една институция, те ще се разсърдят, ако кажа втора институция, те ще кажат: „Не, не е така.“ Наистина, имаше обяснение от страна на външния министър защо не се е случило това посещение на Демиртоглу. Не зная, просто след като той го казва, би трябвало да бъде вярно.

БНР: Не. Това е последният случай. Знаете, че има икономически рекет. Насложени са много неща...

ВЧ: Да, да, проблемът с превозвачите...

БНР: Влошават ли се отношенията с България?

ВЧ: Много ми се иска да считам, че не е така, тъй като България и Турция са съседни държави. Такива ще бъдем винаги, така просто историята ни е отредила. Смятам, че ние трябва да имаме много ясна, много прецизна външна политика, която да регламентира точно нашите отношения, както и точно какви взаимоотношения ще развиваме с Анкара: дали ще бъдат икономически, дали ще бъдат културни. Както виждате, външна политика с Анкара с нулеви проблеми със съседите тотално се провали и това беше казано не еднократно от Демиртоглу. Впрочем това, което Вие споменахте, самите турски журналисти казват на Демиртоглу да не приказва такива неща. Самите турски журналисти, когато той пътува, да речем, в Грузия, в Армения или някъде другаде, му казват: „Вие не можете да говорите такива неща, които са много чувствителни за хората, които Ви посрещат.” Ето той например отиде, мисля, че беше в Сърбия, и каза: „На територията на Османската империя има двадесет и две държави.” Едва ли не тези двадесет и две държави са вилаети на Анкара. Самото определяне, те са си направили карта... Това просто е много чувствителна тема. Преди две години аз дори по повод на това писах една статия. Знаете, всяка година има сбирка на посланиците на всяка една държава. Те са затворени сбирки, но все пак излезе в медиите, че Демиртоглу е казал (четох го в „Хюриет”): „Турците трябва да работят така, сякаш Турция е центърът на света.” Някои от старите посланици, още от светските партии, му отговорили, че подобно нещо не може да се твърди. Просто е безотговорно. Нещо повече, вие си спомняте, когато стана Демиртоглу външен министър, имаше един принцип: „Където са били, където са и където ще бъдат турци, ние трябва да имаме отношение.” Затова, когато Волен Сидеров предложи да се махнат новините на турски от БНТ, веднага имаше протестна декларация на външното министерство на Турция. Нещо, което е наш, вътрешен, български въпрос, те се произнасят. Но това не е тяхна работа.

Всъщност, ако трябва да погледнем от Близкия изток, ако знаете в арабските страни какво приказват, вие просто ще се хванете за главата. Спомням си, например, Демиртоглу заедно с министъра на икономиката на Турция при едно тяхно посещение в Басра, това е третия по големина град в Ирак, казва: „Ние идваме така, както са дошли нашите прадеди – на бели коне, за да ви оправим проблемите.” Вие си представете! Все пак всеки народ си има някакво достойнство. Казвам всичко това с малко съжаление, защото Демиртоглу е професор по международни отношения и човек, известен с неговата книга „Стратегическата дълбочина”, която сега между другото ще излезе на български език, от издателство „Изток – Запад” ще я издадат. Тя е известна в арабския свят много отдавна. Даже имаше едно представяне някъде в началото на 2003 или 2004 г. в Кайро, оттам са и моите преки впечатления за нея. Какво да ви кажа? Турция е много интересна държава като начин на вземане на външнополитически решения. Ето това, което съм давал като пример не еднократно. Нашето външно министерство по щат е колкото турското. По щат. Обаче Турция има претенциите да бъде световна сила, тя има много силни позиции в Африка и къде ли не. За това спомагат и различните фондации, които направи т.нар. „Флотилия на свободата”, те работят в Уганда, в Бурунди, къде ли не. В цял свят. С точно толкова хора, с колкото е и нашето външно министерство в София. Ето какво означава ефективност. Вземете биографията на шефа на МИТ (турското външно разузнаване) – личност с множество дисертации, школи. Просто България трябва всичко това да го има предвид. България трябва да си направи съответните изводи. Ние сме съседи, просто така ни е поставила географията, но съседи с една държава, която владее Босфора – това е най-чувствителната точка. Аз го казах и в моята презентация. Ние винаги ще имаме взаимоотношения със Сирия, но през Турция. Така е било по времето на Византия и на Османската империя, така е и сега. И въпросът е ние да си оправим нашата „къщичка” и по отношение на Турция, и по

отношения на Гърция, и по отношение на Македония. Изобщо по отношение на всички наши съседи, но основно по отношение на Турция. Защо ли? Защото между тях и нас има едно малцинство. Едно малцинство, което пилотира. Вие видяхте. Но да не навлизаме в подробности, за да не губим време.

АА: Аз съм съгласен с това, което каза проф. Чуков. За мен Турция от времето на Ердоган и архитекта на външната ѝ политика Демиртоглу практикува нещо, което се нарича „неоосманизъм“, проф. Чуков обясни. Това е една доктрина, по принцип агресивна, макар че те твърдят, че искат да имат нула проблеми със съседите и пр. Но ако погледнете например в Босна, какво казва същият този Демиртоглу на всеослушание: „Ние сме идвали тук на коне и ако е необходимо, отново ще дойдем.“ Той казва още: „XVI век е най-великият век за Отоманската империя, когато тя е била на Балканите, и ние трябва да го възобновим.“ За какво говори на поробени народи, които са страдали от Отоманската империя? Изопачаването на историята на един народ е тип агресия и не трябва да се позволява.

Същото бих казал и за Македония. Аз съм потомък на солунски българи. Аз не съм нито славяноговорещ грък, нито беломорски македонец, както сега Скопие иска да ме убеди. Това са факти, които просто не са въпрос на дискусия, това е просто история. Какво остава от България без Цар Самуил, без братя Миладинови, без Охридската школа? Една нация, която уважава себе си, не може да си позволи така да я обиждат, без тя да каже нищо. Има ли един държавник в тази държава, който да е казал на Демиртоглу: „Извинявай, но така не може.“ Това просто нашето не е външна политика, щом правим такива неща възможни. Ако ти не защитиш своите права като нация, които са исторически доказани, тогава за какво говорим. Политиката на Турция и на Ердоган е насочена срещу нас, в това няма никакво съмнение. Мога да ви дам един пример от собствения ми опит. През 80-те години съм правил изследвания на радикалния ислям в Германия. В Турция има една религиозна администрация, която се казва ДММ, която имаше за цел тогава да предотвратява радикализирането на турските джамии в Германия и в Белгия. Тази организация имаше бюджет от 300 милиона. В момента тя прави точно обратното, задачата ѝ е да радикализира турските малцинства, и то не само в Германия, и има бюджет пет пъти по-голям. Активна е и в България, в посолството си имат представител. Това е част от тази политика на Ердоган, която според мен е агресивна, и е крайно време на нашата външна политика да започне да ѝ прави това нещо впечатление.

ЛЖ: Колеги, други въпроси или мнения имате ли? Да, заповядайте.

Докторант Георги Мигдин (ГМ): Първо, да се представя. Георги Мигдин, докторант в катедра „Международно право и международни отношения“. Аз искам да допълним темата за отношенията между България и Турция. Дали смятате, че, ако Ердоган загуби властта си в Турция, това би повлияло върху отношенията между България и Турция в някакъв положителен план? Дали те биха били по-различни, ако управлението в Турция бе по-светско? По отношение на Сирия, искам да Ви попитам дали там е възможен ливански сценарий, в смисъл на един продължителен граждански конфликт, който накрая да завърши с компромис и от двете страни? И ако позволите още един въпрос. Преди няколко години, когато се случваха процесите, наречени „Арабска пролет“, имаше надежда, че в арабските държави може да се установи някакъв модел на демокрация? Сега от дистанцията на времето смятате ли, че това е възможно, или там винаги властта ще се упражнява по някакъв авторитарен модел? Това са ми въпросите, благодаря.

ЛЖ: Благодаря! Имате думата. Обширни въпроси, колега, но вие ще намерите техните кратки отговори.

АА: Проблемът около възможността да има едно светско управление в Турция наистина е много важен. До преди десет години такова управление имаше, въпреки че не беше никаква чиста демокрация. Кемалийското управление винаги е било в една или друга степен диктаторско, но поне беше едно управление, което целеше да вкара Турция в Европа. Те много добре знаят, Мустафа Кемал и неговите сътрудници, тези векове на Отоманската империя не успяха да накарат турският народ с основание да се нарича европейски народ. Затова и методите на Ататюрк не бяха нежни, но все пак заслужава си да се отбележи, че Турция даде право на глас на жените преди много от западните страни и в основата си това беше една прозападна политика. Една политика, която целеше да издигне турския народ на европейско равнище. Това, което има значение, ако погледнете това, което става в Турция, предполагам, че знаете, че в Турция хората се делят на два народа: черни турци и бели турци. Черните турци са в Анадола и на остров Къналъда в Истанбул, които по принцип са силно религиозни и необразовани. Между другото, Турция е в организацията на силно развитите икономически държави, а в същото време има среден образователен ценз при турския работник – шест години и половина, най-ниският възможен не само в Европа. Те са горе-долу като в арабските държави.

Какво значи всичко това? Това е много дълъг въпрос. В момента Ердоган е един изключително корумпиран политик, когато беше кмет на Истанбул, в същото време му бяха заведени 13 дела за корупция. Всичките те бяха прекратени, когато той стана министър-председател, но те ще бъдат възобновени, ако той падне от власт. Най-интересното в момента е, че хората на Фетхуллах Гюлен са фактически във война с Ердоган и неговите хора. Какво означава това за изборите, които ще станат на 30 март, е много интересен въпрос. Знае се от сега, че най-малко осем депутата от сегашния турски парламент са си подали оставката и според мои турски познати, които са вътре в политиката, ако Фетхуллах Гюлен бъде последователен, и както каза в интервю за „The Wall Street Journal”, накара своите последователи да го последват, Ердоган, чийто рейтинг в момента е 40 %, има много добър шанс да загуби изборите. Републиканската партия при последното допитване беше взела 29,8 %, Националистическата партия – някъде около 19 %, за кюрдската не е ясно, но не е напълно сигурно, че Ердоган ще спечели изборите. Неговата стратегия беше да направи Турция президентска република, да се кандидатира на президентските избори, мисля, че ще са през август, да ги спечели и да остане „шеф” на Турция още десетина години – два мандата подред да стои. Това в момента не ми се вижда много вероятно. Най-вече поради факта, че сегашният президент Гю показва много различни мнения по някои въпроси.

В последните единадесет години аз следя турската преса много редовно, трудно се виждаше критично мнение за Ердоган, но най-вероятно защото за критично мнение се отиваше в затвора като обвинен в тероризъм. Обвинят ли те в тероризъм, може да лежиш и десет години в затвора. Има хора, които са в затвора от шест години. Но с това нещо се свърши, ако някой се интересува, сега вестниците, телевизиите, повечето от които имат английски издания, всеки ден критикуват Ердоган като самозабравил се диктатор и наистина там от 17 декември насам обвиненията в корупция са толкова солидни, имайте предвид, че тези прокурори и полицаи, които са разследвали корупционните скандали, са го правили в продължение на година и половина, може би две. Има доказателства, включително видео, телефонни разговори, които не могат да се фалшифицират. Идеята за едно светско правителство силно се обсъжда. Ако такава

дойде, аз по принцип смятам, че светските турци са наши приятели и сътрудници. За българите това би било много добре. Турският народ е един прекрасен, миролюбив, трудолюбив и гостоприемен народ. Аз лично съм служил с турци като трудовак две години, те бяха моите приятели. Моите неприятели бяха комунистите офицери и години след това съм им ходил на гости по русенските села. Няма нищо лошо в нашите турски сънародници, с изключение на това, че в момента хора като Ердоган се опитват да ги тероризират и не само саудитски фондации и т.н. Но аз бих бил много доволен за България, ако Турция отново поеме своя светски път.

Валентин Катранджиев (ВК): Валентин Катранджиев, Дипломатически институт. Благодаря на Владо Чуков за изключително интересната дискусия, която сътвори. Бих искал да споделя мое мнение, а след това може би ще задам въпрос. Според мен, когато говорим за сирийската криза, ние трябва да я поставяме в по-широк геополитически контекст и да я свързваме с Арабската пролет като цяло. Според мен режимите, които бяха свалени, имаха изключително много кусури, но имаха едно много голямо предимство – те бяха светски режими. В този контекст западните, казвам западните страни и Съединените щати, защото те бяха ключовите играчи, много добре работеха с тези режими и на практика в региона имаше известна доза стабилност в социално-политическо и в социално-етническо отношение. Реформите, които станаха и трябваше да започнат в арабския свят, може би трябваше да тръгнат по един по-постепенен път на реформиране. Защото начинът, по който тези държави в момента се реформират, води до една ре-радикализация и ислямизация на региона, което не е изгодно нито на Европа, нито на Съединените щати.

По отношение на Сирия: според мен, Сирия пак трябва да я разглеждаме в контекста на Арабската пролет. Донякъде на европейците и американците им е любопитно с какво си имат работа. Имаме подобна ситуация на тази в Либия – липса на държавност. Парадоксално е това, че американският посланик беше убит в тази страна, при условие че САЩ помогнаха за свалянето на режима в Либия. Не се съставиха необходимите предпоставки за нормална инвестиционна дейност. Беше отвлечен министър-председателят на Либия. Всички тези индикатори доведоха до известно преосмисляне на политиката на Запада спрямо Сирия. Разбра се, че е по-добре да се подкрепя някакъв компромисен вариант, отколкото да се стигне до разпадането на Сирия, и да се намери някакъв баланс на пропорционален принцип както към външните играчи, така и към вътрешните. Защото смяната на режима на Асад, без да се знае каква ще бъде алтернативата, според мен е изключително опасна за региона. Опасна е и за нас, защото това ще доведе до неимоверен имиграционен бежански натиск, с който нашата страна за съжаление не може да се справи.

По отношение на Турция няколко думи. Защо България е провеждала по отношение на Турция винаги внимателна и предпазлива външна политика? Защото Турция е един много силен съсед, с изключително голяма армия. Ние няма как да се противопоставим, ако не използваме умерените методи на „меката сила“. Другият важен елемент е, че ние трябва да засилим нашата експертиза по линия на турското наблюдение. Просто в момента по линия на Турция в министерството работи само един референт, а преди години са били пет референта. Това говори, че ние, вместо да засилваме капацитета си по турска линия, го намаляваме. Това според мен е някакъв недостатък – чисто професионален и чисто административен.

И сега въпросите, които искам да задам. Първо, към проф. Чуков. Знаете, че първоначално Саудитска Арабия плътно стоеше зад сирийската опозиция, даже подкрепяше нейните радикални елементи. Сега обаче има известно йонизиране по отношение на Катар, те подкрепят тази групировка, която клони към „Мюсюлмански

брата”, докато Саудитска Арабия стои зад нейното салафитско крило. Как това би се отразило върху единството на една радикална опозиция? Другият ми въпрос е към д-р Алексиев. Какво мислите, ако евентуално стане смяна на режима в Турция, ако на власт пак дойде някаква формация от републикански тип, по-светски ориентирана, това ще увеличи ли шансовете на Турция по-бързо да стане член на Европейския съюз? Благодаря ви!

ЛЖ: Благодаря Ви! Вече 105 минути продължава нашата дискусия, очевидно е, че темите са толкова интересни, затова въпросите нямат край. Но ние разчитаме и на друга възможност. Надявам се, че ще бъдете така любезни отново да продължим дискусиите.

ВЧ: Наистина, въпросът за разнобоя в позицията на Саудитска Арабия е един въпрос, който показва познаването на детайлите. Така е, в началото бяха заедно – Саудитска Арабия и Катар, но Катар на практика се опитва да яхне Арабската пролет. Катар финансира партии в Тунис. Катар стоеше и продължава да стои зад ислямистите в Мали. Катар поддържа много добри отношения с Ердоган в Турция. Значи, Катар е една държава, много богата на нефт, но с никакви ресурси, там няма хора, Катар нямат и един милион. Те се опитаха не регионална, а да станат световна сила и тогава съседите им саудити им казаха: „Вижте какво, ние сме центъра, вие сте периферията. Ние сме първият износител на нефт в света, ние имаме „топлите връзки” с янките, ние сме голямата държава, вие сте провинцията. Вие не можете да бъдете силата, която ще диктува политиката в Близкия изток.” Получи се една колизия между големи, основни играчи. Саудитска Арабия е центърът на арабския свят, центърът на исляма – там се намират двете светини, там е седалището на Организацията за ислямско сътрудничество и пр. Саудитска Арабия просто каза: „Ние сме, вие просто не можете да ни конкурирате.” И в един момент се получиха тези два триъгълника: Египет, Турция и Катар, а Катар беше държавата, която ги финансираше. Те стояха и зад „Мюсюлманските братя”.

Дори ще Ви дам един пример как се сдобряваха фракциите Хамас и Фатах. Бият се, бият се и отиват в един момент и казват, дайте да демонстрираме тук братство. Само една прегръдка и целувка, едно здрависване между лидерите на Хамас и Фатах и десет милиона долара от Катар. Така че, пари много, но без никакъв ресурс. И тогава какво се получи? Тогава Саудитска Арабия рекрутираха, т.е. направиха си свой триъгълник – Саудитска Арабия, Йордания и Обединените арабски емирства. Саудитска Арабия и Обединените арабски емирства започнаха някакви дела срещу някакъв заговор, направен от „Мюсюлманските братя” от Обединените арабски емирства. Всъщност това беше голямото предизвикателство, това е и нещо, което трябва да се знае много, много добре. Саудитска Арабия е държава, която ще бъде винаги против плурализма, никога няма да има избори, никога няма да има политически партии, винаги ще се уповава на ухабизма, на салафизма, защото това е част от националната сигурност на тази държава. Партиите за тях са всъщност разногласие и това води до ерозиране на тяхната национална сигурност. Така че, те си направиха собствения триъгълник, удариха по масата, сещате се как се извърши този безкръвен преврат срещу емира на Катар. Всъщност предишният емир беше този, който беше амбициозен. Той бламира Катар, той отвърза кесията и започна да дава пари навсякъде. В един момент, дали е имало някакво задкулисие на Вашингтон, дали е нямало, той се оттегли в полза на сина си по здравословни причини. След смяната на емира на Катар, Катар си отиде там, където му е мястото. Това е държава, която си седи на собствения стол, но зад саудитите.

Не случайно споменах срещата в Монтрьо. Катар там беше защитникът на ухабизма. Директно министър Адлер каза: „Ухабизмът означава висок жизнен стандарт,” т.е. ясно и категорично те застават зад Саудитска Арабия. Вече в рамките на новата подредба, т.е. много ясно се видя кой е центърът и кой е периферията. И буквално само в рамките на две минути, защото времето така или иначе напредна. Моето лично убеждение винаги е било, че Саудитска Арабия има много пари и силно разузнаване. Значи това са двете неща, които са брилянтни, и те могат да проектират дори режими, които са странни от наша гледна точка. Ето, в Египет. В Египет Сиси какъв е? Националист. Тук-там има нещо социалистическо при него. Сиси изгони „Мюсюлманските братя”, т.е. Саудитска Арабия не проектира задължително в друга държава да има режим като нейния. Ето, например, у нас праща проповедници, правят джамии, но това съвсем не означава, че това искат да го правят и у съседите. Ето затова тук е голямата дилема какво ще дойде в Сирия? И тук е и голямата колизия – от едната страна Русия, видяхме представите на Лавров какви са, това е същият режим, обаче без Башар Ал Асад. Това е вариант на силовата държава. Башар Ал Асад да си отиде – той е бандитът, той е разбойникът, той коли, а всички други да си останат.

Докато от другата страна е проектът за една дифузна държава – Съединените щати предлагат вариант на президентско управление, близък до системата, която е в Ливан сега, и до някаква известна степен в Ирак. Сирия никога няма да се разпадне. Говоря като сирийски възпитаник, Сирия никога няма да се разпадне. Те може да имат нулева държавност, но тя ще си остане такава. В арабския свят никой няма никога да прекрои никакви граници. Ние в Европа създадохме нови държави, обаче те няма да ги създадат, просто защото това е част от националната идентичност, от националната им психика. Значи, те могат да си правят атентати, да се колят, да се бесят, но никога няма да излязат извън националната територия, просто защото няма как да го насмогнат. Това са изкуствени граници. Спомнете си договорката между Сайкс и Пико от 1916 г. за границите на Близкия изток – там през пустинята на практика. Там съм виждал хора, които не знаят дали са сирийци, дали са иракчани, те нямат паспорти. Погледнете това, което се нарича политическа култура и политическа социологизация. Преговорите не са това, което са. Погледнете разликата, римското право се кодифицира, шериатът никога. Шериатът не подлежи на кодификация. Затова на времето говорех на Чаушев, когато седнеш да говориш с либийците, не си мисли, че трябва да им вярваш. Ето, идва негов колега министър и му обещава, че утре ще пуснат сестрите. Това да не са преговорите за Европейския съюз. От едната страна имаше европейци, от другата – либийци. Както ти е казал, че ще ги пусне, като си отиде в къщи, ще забрави. Това е политическа култура. Това е и разликата с арабския свят и това колкото по-бързо се разбере, толкова по-добре.

АА: Кратък отговор на въпроса, дали едно турско светско правителство ще спомогне за по-добри отношения с България? Абсолютно. Абсолютно точно е това. Бих казал, аз имам много голям приятел турчин, който беше доста голяма клечка в Републиканската партия, следвал съм с него в Калифорнийския университет преди 20 години близо, но той и аз сме фактически на едно и също мнение по най-важните въпроси на региона. Ще ви дам един пример, който ще бъде достатъчен. Ердоган направи една абсолютно недобросъседска политика в областта на енергията. Може би знаете, че в Мраморно море има един турски терминал за втечен газ, в който има неизползвани възможности за 2 милиарда тона кубически метра втечен газ. Ердоган отказа да ни даде да използваме този газ с построяването на един много къс интерконектор, защото не иска да си разваля отношенията с Путин. Ако това нещо стане, а то с положителност ще стане в момента, в който има светско правителство в

Турция, това ни дава възможност просто да развием индустрията си. Всичко това, което убива в момента, убива държавата ни икономически, е този невероятен диктат и шантаж от страна на Газпром и Путин. Ние им плащаме едва ли не най-скъпия газ на света, въпреки че сме достатъчно бедни. Подобно разрешение с втечнения газ е изключително важен въпрос за нас, а също така и едно светско правителство няма да има това враждебно отношение към нас. (...)

ЛЖ: Точно два часа продължи дискусиата ни. Когато я организирахме, аз вярвах, че към нея ще има голям интерес, но точно толкова голям, колкото беше демонстриран в рамките на тези 120 минути, надмина моите предварителни представи. Аз съм убеден, че ако имаме и следобеда на разположение, въпросите ще бъдат много повече и мненията ще бъдат много различни. Това показва богатството на темата, и най-вече голямата компетентност на проф. Чуков и д-р Алексиев. В един от отговорите присъстваше темата за енергийните източници, д-р Алексиев го подчерта. Ние възнамеряваме, катедрата по „Философски и политически науки”, а и предполагам, че и колегите от Правно-историческия факултет ще се присъединят към нас, да правим периодично подобни разговори с експерти познавачи по различни теми от подобна проблематика, и би могло, ако колегите са съгласни, бихме могли да се ангажираме през месец март да организираме една среща по темата за енергийните източници и геополитиката и т.н. Смятам, че там много въпроси биха могли да бъдат обсъждани, много теми – да бъдат защитени. Използвам възможността от сега да поканя уважаваните гости за следваща дискусия, тук виждаме и други представители на този Център за балкански и черноморски изследвания, който, наред с всичко друго, се занимава и с тази проблематика. Бившият депутат от Народното събрание и сегашен експерт по енергийни проблеми г-н Иванов вероятно също би се присъединил към една такава дискусия. Затова, така да се каже, благодарейки на нашите участници, (...) искам да привършим, слагайки началото на следващата дискусия. Още веднъж благодаря на гостите! Благодаря на всички вас!